

SUNUŞ

Türk Millî Eğitim Sistemi açısından Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren düzenlenen millî eğitim şûralarının önemi herkes tarafından kabul edilen bir gerçektir. İlk kez, 1921 yılında Maarif Kongresi adıyla Ankara'da düzenlenen ve Atatürk'ün bizzat cepheden gelerek açılışını yaptığı millî eğitim şûraları; 1923,1924 ve 1925 yıllarında toplanan Heyet-i İlimiye çalışmaları ile devam etmiştir. Bugünkü adıyla millî eğitim şûralarının ilki ise 1939 yılında yapılmıştır.

7 yıl aradan sonra, 13-17 Kasım 2006 tarihlerinde düzenlenen 17. Millî Eğitim Şûrasında eğitim sistemimiz, kademeler arası geçişler, yönlendirme ve sınav sistemi ile küreselleşme ve AB sürecinde Türk eğitim sistemi boyutlarıyla değerlendirildi. Şûrada, her biri kendi alanının uzmanı olan katılımcılar, millî eğitimimizin sorunları ile ilgili görüşlerini demokratik bir ortamda dile getirme olanağı buldular.

Davet edilen yaklaşık 850 kişinin tamamına yakınının onurlandırdığı şûraya katılanların % 14.55'i tabii üyelerden, % 36.49'u MEB mensubu resmî-özel kuruluş temsilcilerinden, % 17.09'u akademisyenlerden, % 10.97'si sivil toplum kuruluşları temsilcilerinden, % 10.97'si diğer kamu kurumları temsilcilerinden, % 6.24'ü yerel yönetim temsilcilerinden ve % 3.70'i de yurt dışından gelen temsilcilerden oluşmuştur. 17. şûra daha önce yapılan şûralarla karşılaştırıldığında, akademisyenlerin ve eğitim bilimleri uzmanlarının oransal olarak en yüksek oranda temsil edildikleri bir şûra olmuştur.

Eğitimle ilgili model arayışlarında, alışılmış neden sonuç ilişkilerini ileri sürerek yapılan değerlendirmeler eğitim adına çözümler üretmeyi engellemektedir. Eğitimin niteliğiyle ve niceliğiyle ilgili sürdürülebilir iyileştirmeleri sağlamak istiyorsak basit neden sonuç ilişkilerinin dışına çıkmak zorundayız. Şûrada alınan kararları da bu şekilde değerlendirmemizde yarar vardır.

Eğitim sistemimizin aksayan yönlerini düzeltmeye yönelik sıkça tekrarlanan önerilerin şûra kararı haline getirilmesi çok önemlidir. Dolayısıyla bu şûrada da yıllardır dile getirilen önemli eğitim sorunlarının çözümü için önerilerin sunulmuş olmasını şûranın önemli bir başarısı olarak görmek gerekir.

Şûraya katılan değerli üyeler, Atatürk'ün işaret ettiği yol ve odaklandığı amaçlar doğrultusunda çalışmalarını başarıyla tamamladılar ve eğitim sistemimizin geleceğine yön verecek nitelikte gerekli önerileri sundular. Talim ve Terbiye Kurulu olarak görevimiz, eğitim sistemimizi geliştirecek uygulanabilir nitelikte olan kararların hayata geçirilmesi için yapacağımız çalışmalarla devam etmektedir.

Büyük Önder Atatürk'ün, "En mühim ve feyizli vazifelerimiz, millî eğitim işleridir. Millî eğitim işlerinde mutlaka muzaffer olmak lazımdır. Bir milletin hakiki kurtuluşu ancak bu suretle olur." sözlerinin ışığı altında, 17. Millî Eğitim Şûrası kararlarının milletimize hayırlı olmasını diliyorum.

Saygılarımla.

Prof. Dr. İrfan ERDOĞAN
Talim ve Terbiye Kurulu Başkanı

ON YEDİNCİ MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASI KARARLARI

TÜRK MİLLÎ EĞİTİM SİSTEMİNDE KADEMELER ARASINDA GEÇİŞLER, YÖNLENDİRME VE SINAV SİSTEMİ

A. Özel Eğitim

1. İlköğretim okullarını bitiren öğrencilerin; velisi, bitirdiği okulun bir yöneticisi, rehber öğretmeni, sınıf rehber öğretmeni ile birlikte mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından bir rehber öğretmen ve RAM bünyesinde çalışan gezici öğretmenlerden oluşan bir komisyon, özellikleri doğrultusunda başarılı olabileceği meslek liselerine yerleştirilmesine karar vermelidir.
2. Engelli çocukların okul öncesi eğitiminin zorunlu olması nedeniyle, hafif ve orta dereceli engelli çocuklar, normal anaokullarına kaynaştırma eğitimi almak üzere gitmeli, ağır derecede engelli ve birden fazla engeli bulunan çocuklar iller bazında açılmış özel ve resmî özel eğitim kurumlarına bağlı ana sınıflarında eğitim almalıdır.
3. Özel gereksinimli çocuklar için yeterli sayıda özel eğitim sınıfının bulunmaması, mevcut özel eğitim sınıflarının fiziki koşullarının yetersiz olması ve alan öğretmenlerinin sayısal yetersizliği sorunları en kısa sürede giderilmelidir.
4. Özel ve resmî özel eğitim okullarında normal öğretim yapılmaktadır; altyapı koşulları uygun olmayan okullarda ikili öğretim yapılabilmesi imkânı tanınmalıdır.
5. Özel gereksinimli çocukların tanınması ve yönlendirilmesi için gerekli olan ölçme araçları geliştirilmeli, Türkçeye uyarlanmalı, geçerlik-güvenirlilik ve standardizasyon çalışmaları yapılmalı, bunları uygulayacak uzmanlar yetiştirilmelidir.
6. Kaynaştırma eğitimine tabi tutulan öğrencilerin ilköğretim sonrasında gidecekleri bir kurum belirlenerek çocuğun yöneltme formuna açıkça yazılmalı; kaynaştırma eğitimine tabi tutulamayacak öğrencilerin ise iş okullarına yönlendirilmesi sağlanmalıdır.
7. Kaynaştırma eğitimi yapılan sınıflara destek hizmet personeli verilmeli ve bu personelin ücreti yerel imkânlarla karşılanmalıdır.
8. Özel eğitim kurumlarında gezici öğretmenlerin sayıları artırılmalıdır.
9. Destek özel eğitim hizmetlerinde çalışan kişi ve uzmanlar kendi yeterlilik alanlarına ilişkin görevleri (özel eğitim öğretmenin öğretmenlik yapması, çocuk gelişimcinin gelişim envanterlerini uygulaması, fizyoterapistin fizyoterapi yapması, psikoloğun aile danışmanlığı yapması, sosyal hizmet uzmanının sosyal çalışma, planlama, aile takibi ve yönlendirmede rapor hazırlaması gibi) yerine getirecek şekilde düzenleme yapılmalıdır.
10. Tüm ilköğretim okullarında görev yapmakta olan öğretmenler, özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitim öğretim stratejileri konusunda en az 180 saat hizmet içi eğitimden geçirilmelidir.
11. Özel eğitimde yaş sınırına bakılmaksızın, tüm engellilere hizmet sunulabilmesi için gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

12. Engellilerin ailelerine yönelik eğitim çalışmaları programlanmalıdır.
13. Özel gereksinimli bireyler için engel türüne göre yerel yönetimlerce korumalı iş yerleri açılmalı ve mevcutlarının kotaları artırılmalıdır.
14. Yerel yönetimlerce, özel eğitime ve bakıma muhtaç bireylerin ailelerini kaybettikten sonra da yaşamlarını sürdürebilecekleri yaşamevi alanları oluşturularak yaygınlaştırılmalıdır.
15. Öğrencilerin yaş sınırı ve gelişim alanları dikkate alınarak iş eğitim merkezi, özel eğitim kurumu ve iş okullarında eğitim görmeleri sağlanmalıdır.
16. Mesleki eğitimde ve çıraklık eğitiminde engelli öğrenci kontenjanları artırılmalıdır.
17. Üstün zekâlı çocukların eğitimi ve istihdamı konularında politikalar oluşturulmalıdır.
18. Üstün zekâlı çocukların eğitimleri, üniversitelerce açılacak sertifika programlarını bitiren öğretmenlerce yapılmalıdır.
19. Bilim ve sanat merkezlerinde öğrencilerce yapılan etkinlik ve projeler, okul/kurumlarında kredilendirilmelidir.
20. Anadolu güzel sanatlar lisesi ve spor lisesi vb. ortaöğretim kurumlarına öğrenci alımı, yetenek ağırlıklı iki kademelı sınavla yapılmalıdır.
21. Üstün zekâlı öğrencilerin eğitimi için madalyon okullar, cazibe merkezi olacak araştırma birimleri vb. kurumlar açılmalı, bu kurumlara gidecek öğrencilerin aileleri maddi olarak desteklenmelidir.
22. İlköğretim ve ortaöğretim kurumlarının 6-12. sınıfları arasında öğrenci odaklı sınıf sisteminden disiplin (ders) odaklı sınıf sistemine geçilmeli ve üstün zekâlı çocukların kendi hızlarında ilerlemelerine fırsat sağlanmalıdır.
23. Özel yeteneğe sahip engelli öğrencilerin üst öğrenim kurumlarına girişleri ile ilgili engelleyici hükümler kaldırılmalıdır.
24. Bilim ve sanat merkezlerine öğretmen seçiminde fen lisesi ve Anadolu lisesindeki öğretmen seçimine benzer kriterler getirilmelidir.
25. TÜBİTAK, Millî Eğitim Bakanlığı ve üniversitelerin iş birliği ile üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi konusunda yaz-kış kampları, bilim danışmanlığı vb. etkinliklerin düzenlenmesinde iş birliği yapılmalıdır.
26. Özel eğitimde kaynaştırma eğitimini yapabilecek sınıf öğretmenlerinin yetiştirilmesi için hizmet öncesi eğitimde bu alanları dikkate alacak program düzenlemeleri yapılmalıdır.
27. Bütün eğitim çalışanlarının özlük haklarında iyileştirme yapılmalıdır.
28. Rehber öğretmen ve özel eğitim öğretmenliğine alan dışından öğretmen atamaları yapılmamalıdır.
29. Özel eğitim kurumlarındaki sınıf öğretmeni açığı, bu kurumlarda görev alacak öğretmenlerin tezsiz yüksek lisans programları ile görev öncesinde yetiştirilerek kapatılmalıdır.
30. Özel eğitim okullarında hizmet alımı yapılmalıdır.
31. Özel eğitim kurumlarındaki öğretmen ihtiyacının karşılanabilmesi için kadrolu veya sözleşmeli olarak ek ders ücreti ödemek koşuluyla öğretmen istihdamının sağlanması gerekmektedir.
32. Sınıf öğretmenlerine özel eğitim formasyonu verilmelidir.
33. Bütünleştirilmiş özel eğitim uygulamalarına geçebilmek için hizmet öncesi eğitim veren yükseköğretim programlarına özel eğitim dersi konulmalıdır.

34. Özel eğitim gereksinimli öğrencilere yönelik öğrenci ve öğretmen projeleri daha fazla hazırlanmalı ve projeler desteklenmelidir.
35. Engelli öğrencilerin Erasmus, Comenius vb. hareketlilik programlarına katılımını sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır.

B. Okul Öncesi Eğitim

36. 60-72 aylık çocukluk çağını kapsayan okul öncesi eğitim döneminin zorunlu hale getirilmesi için çalışmalara başlanmalıdır.
37. Bağımsız anaokullarına rehber öğretmen atanması zorunlu hale getirilmelidir.
38. Okul öncesi eğitim kurumlarının açılmasında özel sektör teşvik edilmelidir.
39. Kaynak aktarımı, arsa ve bina temini konusunda yerel yönetimlere yasal sorumluluk verilmelidir.
40. Okul öncesi eğitim hizmeti veren kreş, gündüz bakımevi, çocuk yuvaları, özürllüler için rehabilitasyon merkezleri ve benzeri sosyal tesislerin yapılarının geliştirilmesi amacıyla devlet desteği ve teşvikleri artırılmalı ve bu kurumlara vergi muafiyeti getirilmelidir.
41. Belediyeler, il özel idareleri, kamu iktisadi teşekkülleri, vakıflar ve diğer müteşebbislerin okul öncesi eğitim kurumları açmaları teşvik edilmeli ve bu kurumlar desteklenmelidir.
42. 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda, gerekli düzenlemeler yapılarak, "Okul Öncesi Eğitimi Kanunu" çıkarılmalıdır.
43. Ülkemizde okul öncesi eğitim alacak çocuk sayısı ve nüfus bilgileri hakkında Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), sağlık, nüfus müdürlükleri, muhtarlıklar ile millî eğitim müdürlükleri arasında koordinasyon ve bilgi akışı sağlanmalıdır.
44. Rehberlik hizmetlerine okul öncesi eğitimden başlanmalıdır.
45. Cumhuriyetin 100. yılını kutlayacağımız 2023 yılında okul öncesi eğitimdeki 36-60 aylık çocuklar için okullaşma oranı % 80'e ulaşmalıdır.
46. Genel bütçeden okul öncesi eğitime ayrılan pay artırılmalıdır.

C. İlköğretim

47. İlköğretim 8. sınıf sonunda yapılan OKS kaldırılmalı; bunun yerine öğrenci başarısının, zihinsel ve sosyal gelişimlerinin izlenmesine yönelik rehberlik hizmetlerine, öğretmenler kurulu ile ailelerin kararına dayalı bir yöneltmeye ağırlık verilmelidir. Ölçme ve değerlendirme; öğrencilerin öğrenme eksikliklerinin saptanması, öğrenme başarılarının artırılması ve öğretim hizmetinin geliştirilmesi amacıyla kullanılmalıdır.
48. Yöneltme 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflarda, öğrenciyi tanıma ve meslekleri tanıtmaya yönelik olarak ailelerle iş birliği içinde yapılmalıdır. İş gücü piyasasının beklentileri de göz önünde tutularak bu konuda meslek örgütlerinden yardım alınmalıdır.
49. Yöneltme Yönergesi önerilen sisteme göre yeniden düzenlenmelidir.
50. Sınıf ve öğrenci mevcuduna bakılmaksızın her ilköğretim okuluna rehber öğretmen görevlendirilmelidir.

51. Sınıf öğretmenliği 1, 2 ve 3. sınıflara kadar olmalı, 4 ve 5. sınıflarda dersler branş öğretmenleri tarafından verilmelidir.
52. İlköğretimde seçmeli ders sayısı artırılmalıdır. Seçmeli beceri dersleri dışındaki dersler notla değerlendirilmelidir.
53. Özel sektörün eğitime yatırım yapması özendirilmeli ve özel sektörden hizmet satın alınması sağlanmalıdır.
54. Rehberlik hizmetlerinden okulların yanında, yaşam boyu öğrenme kapsamında da yararlanılmalıdır.
55. İlköğretim müfettişliği "Eğitim Müfettişliği" adı altında Bakanlık merkez teşkilatına bağlanarak yeniden yapılandırılmalıdır. Yeni düzenleme doğrultusunda "Eğitim Müfettişleri" yeni oluşturulacak çalışma merkezlerinde/bölgelerinde görevlendirilmeli, kendi içerisinde rehberlik ve denetim, soruşturma, okul öncesi ve özel eğitim gibi alanlarda uzmanlaşmalıdır.
56. Mesleklerin tanıtılması bağlamında medyanın desteği sağlanmalıdır.
57. Öğrencilerin sosyal ve kültürel etkinliklere katılabilmeleri ve öğretmenlerin mesleki hazırlıkları için okulda kalma süreleri yeniden ayarlanmalı, özellikle taşınabilir eğitim yapılan okullarda gerekli önlemler alınmalıdır.
58. Bu öneriler doğrultusunda 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

D. Ortaöğretimde Kademeler Arasında Geçiş, Yönlendirme ve Sınav Sistemi

59. Genel, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumu öğrencilerinin alanları, ders ağırlıklarına göre yeniden belirlenmelidir.
60. Genel, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından mezun olan öğrencilerin öğrenim gördükleri alanın devamı niteliğindeki yükseköğretim programlarına geçişlerinde ek puan almaları sağlanmalıdır.
61. Yükseköğretime girişte etkili olan Ağırlıklı Ortaöğretim Başarı Puanı (AOÖBP) uygulaması kaldırılarak yerine, belirli sınıflarda yapılacak Merkezî Olgunluk Sınavları'ndan elde edilecek puanın etkili olması sağlanmalıdır.
62. Okul türleri örgün eğitim ve uzaktan eğitimi kapsayacak şekilde aşağıdaki gibi yapılandırılmalı ve bu liselerin açılımları uzmanlardan oluşacak bir kurulca belirlenmelidir:
  - a) Genel Akademik Liseler
  - b) Mesleki ve Teknik Liseler
63. Mesleki ve teknik eğitimin yaygınlaştırılması için bilimsel ve rasyonel yöntemler kullanılmalıdır.
64. Yönlendirme, rehber öğretmenler başta olmak üzere öğrenciler, veliler, öğretmenler, okul yöneticileri, meslek odaları, yerel yönetimler, resmî ve özel işverenler, yazılı ve görsel medyanın ortak çabaları ile gerçekleştirilmelidir.
65. Mesleki ve teknik eğitimi seçen öğrencilerin ilgili kurumlarca ekonomik ve sosyal yönden desteklenmesi sağlanmalıdır.
66. Ortaöğretim kurumlarına kaydolmuş öğrencilerin 10. sınıfın sonuna kadar bu kurumlar arasında yatay ve dikey geçiş yapabilmelerine izin verilmelidir.

KÜRESELLEŞME VE AVRUPA BİRLİĞİ SÜRECİNDE TÜRK EĞİTİM SİSTEMİ

A. Yaşam Boyu Öğrenme

1. Yaşam boyu öğrenmeyi destekleyecek, geliştirecek ve yaygınlaştıracak ulusal eğitim politikaları oluşturulmalıdır.
2. Yaşam boyu öğrenmeyle ilgili tüm kurum ve kuruluşlardan alınan bilgilere dayanılarak bir eğitim haritası çıkarılmalı, konuyla ilgili yasal düzenlemeler yapılmalıdır.
3. Örgün ve yaygın eğitim merkezlerinde düzenlenen eğitim programlarının uluslararası standartlara uygun olmasına dikkat edilmelidir.
4. Yaşam boyu öğrenme etkinlikleri sonucunda, ulusal ve uluslararası standartlarda belgeler düzenlenmelidir.
5. Yaşam boyu öğrenme konusunda bireyleri bilgilendirici, farkındalık düzeylerini artırıcı etkinlikler yapılmalıdır. Bu etkinliklerin belirlenmesinde bilimsel ölçütlere dayalı ve uzmanlar tarafından yapılan bölgesel gereksinim analizleri esas alınmalıdır.
6. Sivil toplum kuruluşlarının, yerel yönetimlerin gelir seviyesi düşük olan kesimlere finansman, proje ve ekipman yönünden katkı sağlaması teşvik edilmelidir.
7. Eğitim, ulusal istihdam politikası ile desteklenerek yayılandırılmalıdır.
8. Yaşam boyu öğrenme konusunda bireyleri bilinçlendirmede kitle iletişim araçlarından yararlanılmalıdır.
9. Özel öğretim kurumlarının, mesleki ve teknik eğitim ile yaygın eğitim alanlarında da eğitim sunmaları sağlanmalıdır.
10. Okulların, halk eğitim merkezlerinin fiziki yapı ve donanım yetersizlikleri giderilmeli ve bu kurumlara mali destek sağlanmalıdır.
11. Mesleki eğitim veren okullara meslek odaları ve ilgili sivil toplum kuruluşlarının daha fazla destek vermesi sağlanmalıdır.
12. Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında meslek dersleri öğretmenlerinin belirli sürelerle sanayi deneyimi edinmesi için çalışmalar yapılmalıdır.
13. Yaşam boyu öğrenme uygulamaları aracılığıyla engelli bireylerin eğitimine daha fazla önem verilmeli ve bu bireylerin toplumla bütünleşmeleri sağlanmalıdır.
14. Millî Eğitim Bakanlığı, yerel yönetimler, sosyal hizmetler ve ilgili gönüllü kuruluşların iş birliği ile sokakta yaşayan ve çalışan çocukların ailelerine yönelik eğitim, rehabilitasyon ve maddi imkânlar sunmayı da içine alan çalışmalar yapılmalıdır.
15. Tüm eğitim kurumlarında hafta sonu ve akşamları yapılacak kurs ve seminerlerde yöneticilere ve yardımcı personele ücret ödenmelidir.
16. Özel kurum ve kuruluşların fiziki ortamlarından ve imkânlarından yaşam boyu öğrenme etkinlikleri kapsamında yararlanılmalıdır.
17. Yaşam boyu öğrenme etkinliklerinin yaygınlaştırılması için yeniden kurum açmak yerine, var olan kurumların geliştirilerek kullanılması sağlanmalıdır.

18. Küreselleşme ve AB sürecinde yabancı dil öğretimine önem verilmeli, hızlandırılmış dil öğretim merkezleri, web destekli öğrenme ortamları aracılığıyla bireylerin en az bir yabancı dili öğrenmeleri sağlanmalıdır.
19. Yaşam boyu öğrenme, 24-64 yaş arası ile sınırlandırılmamalıdır.
20. Yaşam boyu öğrenme, sadece öğrenci ve çalışanlarla sınırlandırılmamalı, aile eğitimine de önem verilmelidir. Bu nedenle anne baba okulları açılarak, toplumsal entegrasyonu sağlayamayan ailelere yönelik girişimlerde bulunulmalıdır. Buna yönelik var olan programlar akredite edilmeli, bu konuda aile destek uzmanları yetiştirilmeli ve yaygınlaştırılmalıdır.
21. Yükseköğretim Kurulunun 1997 yılında kaldırdığı yetişkin eğitimi lisans programları yeniden açılmalıdır.
22. İnsan hakları, demokrasi ve çevre bilinci oluşturma eğitimine önem verilmelidir.
23. Yaşam boyu öğrenme kapsamında yapılan etkinliklerle ilgili istatistiki bilgiler Türkiye İstatistik Kurumu tarafından belirli sürelerle tespit edilmeli ve yayımlanmalıdır.
24. Kamu İnternet Erişimi Projesi yaygınlaştırılmalıdır.
25. Herkesin yüksek öğrenim görebileceği açık üniversite açılmalıdır.
26. Yaşam boyu öğrenmede işsizlik sigortası kaynaklarından yararlanılmalıdır.

B. Eğitimde Hareketlilik

27. Yabancı dil öğretim yöntemlerinin daha etkin ve verimli hale gelmesi sağlanmalıdır. Ayrıca tüm kamu personelinin yabancı dil öğrenmesi için ülkemizin değişik bölgelerinde yabancı dil öğretim merkezleri açılmalıdır.
28. Yurt dışına öğrenim amacıyla giden öğrencilerin geri dönmeleri konusunda teşvik edici tedbirler alınmalıdır.
29. Eğitim kurumlarındaki yabancı öğrenci kontenjanları artırılmalı ve bu konuda teşvik edici tedbirler alınmalıdır.
30. Kurum ve kuruluşlarda proje hazırlama ve yürütmeyi teşvik edici yasal ve yönetsel düzenlemeler yapılmalıdır.
31. Eğitimde hareketlilik konusunda uygulayıcı kurumlar ile yurt dışı temsilcilikleri arasında daha iyi koordinasyon sağlanmalıdır.
32. Yeni gelişmeye başlayan inanç ve kültür turizmi çalışmaları bağlamında ulusal kültürümüzü tanıtmak amacıyla yetkin rehberler yetiştirilmelidir.
33. Öğrencilerin ve öğretmen/öğretim elemanlarının öğrenim gördükleri ve görev yaptıkları kurumlar arasında belirli dönemler içinde hareketliliği sağlanmalıdır. Öğretim üyeleri "hareketli öğretim elemanı" statüsüne kavuşturulmalıdır.
34. Uluslararası hareketlilikte yararlanıcıların seçiminde fırsat eşitliği sağlanmalıdır.
35. İç hareketliliği kolaylaştırıcı ve teşvik edici düzenlemeler yapılmalıdır.
36. Sanal hareketlilikte teknoloji ve bilgi iletişimini sağlamak için, tüm okulların kendilerine ait web sitesi (Türkçe ve diğer yabancı resmî dillerde) hazırlanmalıdır.
37. Türk Cumhuriyetlerinden üniversitelerimize ikili anlaşmalar yoluyla gelen öğrencilerin sayıları artırılmalıdır. Ayrıca, Türk Cumhuriyetlerinde Türkiye Türkçesiyle eğitim öğretim yapılan okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim kurumları açılmalı, TÖMER tarafından yürütülen Türkiye Türkçesinin öğretilmesi daha kapsamlı hale getirilmelidir.

38. Eğitim, araştırma, temsil ve kültürel amaçlı olarak yurt dışına çıkacak kişi ve grupların vize işlemleri kolaylaştırılmalıdır.
39. Stratejik planlamalarda eğitimde hareketliliğe yer verilmelidir.
40. Eğitim amaçlı olarak yurt dışına gönderilen öğrencilerimizin kültürel bağlarının korunmasına yönelik etkinlikler yurt dışındaki temsilciliklerimiz tarafından yaygınlaştırılmalıdır.
41. Yazılı ve görsel medya, hareketliliği özendirici yayınlar için teşvik edilmelidir.
42. Hareketlilik, sadece AB ülkelerine değil; küreselleşme ve ülkemizin ilişkileri dikkate alınarak tüm ülkelere yönelik olmalıdır.
43. Türkiye dışında yaşayan çocukların, buldukları ülke okullarında Türk dili, kültür ve inançlarına yönelik eğitimleri etkin bir şekilde sürdürülmelidir.
44. Yurt dışından ülkemize gelecek öğrenciler için Türkçenin yabancı dil olarak eğitimi, üniversitelerin hazırlık okullarında ve bu amaçla açılacak dil merkezlerinde yaygınlaştırılarak sürdürülmeli; üniversitelerde "Yabancı Dil Olarak Türkçe Eğitimi" bölümleri açılarak bu konuda donanımlı öğretmenler yetiştirilmelidir.
45. İlk ve ortaöğretimde yer alan "sosyal etkinlik" çalışmaları ile öğretmen yetiştirme programlarında hayata geçirilecek olan "topluma hizmet uygulamaları" çerçevesinde yabancı dil eğitimi, e-öğrenme, kültürel etkileşim gibi projelere de yer verilmeli; böylelikle hareketlilik ve yaşam boyu öğrenmeye katkı sağlanmalıdır.
46. İç ve dış hareketliliği artırmak için ilk ve ortaöğretim kurumlarındaki kulüp çalışmaları bağlamında yükseköğretim kurumları ve öğrenci kültür merkezleri ile de iş birliği sağlanmalıdır.
47. Erasmus Programlarından yararlanan öğrenciler için AB Komisyonu tarafından sağlanan ödenekler, özellikle metropollerde yetersiz kaldığı için, ikili anlaşma yapılmış olan üniversitelerde Erasmus öğrencilerine yönelik kampüs içi yarı zamanlı çalışma ortamlarının oluşturulması girişimlerinde bulunulmalıdır.
48. Yükseköğretim alanındaki hareketliliğin ve iş birliğinin artırılması yönünde ortak yüksek lisans programlarının geliştirilmesi ve öğrencilerimizin Erasmus Mundus Programlarındaki burslardan yararlanabilmesi için girişimlerde bulunulmalıdır.
49. Türkiye'deki gençlik kamplarından yurt dışındaki Türk çocuklarının da faydalanmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
50. Uluslararası platformda Türkiye'nin doğru ve etkin tanıtımının sağlanması amacı ile dünya ülkelerinden 15-18 yaş grubu öğrencilerinin "değişim öğrencisi" olarak "eğitim ortamlarında bulunmak" üzere bir akademik yıl için Türkiye'ye gelişlerinin esaslarını belirleyecek "ortaöğretim düzeyi öğrenci değişim" programları, "aile" olgusu ile bütünleştirilerek bir ana plan çerçevesinde ele alınmalı ve sistem oluşturulmalıdır.

C. Eğitimde Nitelik

51. Öğretmen niteliğinin artırılması için, eğitim fakültelerinin sayıları ülkenin gereksinimlerine göre sınırlandırılmalı; istihdam politikası doğrultusunda yeni eğitim fakülteleri açılmalıdır. Eğitim fakültelerinin öğrenci kontenjanlarının belirlenmesinde de ülkenin kısa ve uzun vadeli gereksinimleri ve eğitimin niteliğinin artırılması hedefleri göz önüne alınmalıdır.
52. Öğretmen adaylarının seçiminde akademik başarının yanı sıra öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği kişisel niteliklerin ölçülmesine ve değerlendirmesine yönelik mekanizmalar oluşturulmalı; bu kapsamda, öğretmenlik programlarına girişteki seçme süreci yeniden gözden geçirilmelidir.

53. Öğretmen yetiştirme programları öğretmene, birey-çevre-toplum bağlantılarını kurmasını sağlayacak, toplumsal sorumluluklarını kazandıracak ve geliştirecek derslerle ilgili eksikliklerini tamamlamada yardımcı olmalıdır. YÖK tarafından üniversitelere gönderilen paket programlar; üniversite, MEB ve meslek örgütleri arasında iş birliği ile AB standartları da dikkate alınarak, eğitim ve toplum bilimleri bakış açısıyla yeniden düzenlenmelidir.
54. Tezsiz yüksek lisans programlarının yarattığı sorunlar ve sonuçlar incelenmeli ve bu konuda gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Öğretmenlik bir uzmanlık mesleği olarak lisansüstü düzeyi kapsayacak bir eğitim programına bağlanmalıdır.
55. Aday öğretmen yetiştirme sürecinin niteliğinin yükseltilmesi için, ilgili eğitim fakültesi, MEB ve uygulama okulları arasında etkili bir iş birliği ve eş güdüm sağlanmalıdır. Aday öğretmen yetiştirilmesinde MEB, YÖK ve eğitim fakülteleri, arasında sorumluluk ve yetki paylaşımı ayrıntılı ve somut olarak belirlenmelidir. Öğretmenlik uygulamaları (staj eğitimi) köy ve kent çalışma koşullarını da kapsayan bir anlayışla yürütülmeli ve uygulama süreci sürekli değerlendirilerek geliştirilmelidir.
56. Hizmet öncesinde öğretmenlik meslek eğitimi gerçek yaşama yaklaştırılmalı, sürecin bu yönde zenginleştirilmesi sağlanmalıdır. Aday öğretmenlerin, mesleğe uyum ve oryantasyon süreçleri yönetmelikte öngörüldüğü şekilde (yeterli kadro ve donanıma sahip merkezi okullarda) değerlendirilmeli ve bu süreçte üniversitelerle iş birliği yapılmalıdır. Hizmet içi eğitim faaliyetleri, mesleğin tüm yeterlik alanlarını ve çalışanlarını kapsayacak şekilde düzenlenmelidir. 3797 sayılı Kanun'un 55' inci maddesinde öngörülen "Milli Eğitim Akademisi" ne işlerlik kazandırılmalıdır.
57. Eğitimin tüm kademelerinde öğretim elemanlarının ilgili oldukları öğretim düzeyinde ve kendi alanlarında görev yapmaları sağlanmalıdır.
58. Öğretim elemanlarının kendilerini yetiştirmeleri yönünden, fakülte yöneticileri ile öğretim elemanları arasında iletişim ve etkileşim yoluyla birbirlerine katkıda bulunacakları bir örgüt kültürü oluşturma yönünde çaba gösterilmeli, sürekli gelişmelerini canlı tutacak öz denetim mekanizmalarının neler olabileceği araştırılmalı, farklı deneyimlerinin paylaşıldığı ortamlar oluşturulmalıdır.
59. Eğitim fakülteleri, üniversite bünyesinde eğitim ve öğretimin niteliğine katkı sağlayan önemli bir akademik birim olacak şekilde yapılandırılmalıdır.
60. Öğretmen yetiştirmede kaliteyi yükseltmek, eğitim ve toplum yaşamına katkı sağlamak amacıyla eğitim fakülteleri, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarının yanı sıra üniversitelerin diğer fakülteleriyle de iş birliği yapmalıdır.
61. Öğretim elemanları alanlarında kendilerini yetiştirme ve yenilemeleri için teşvik edilmeli ve bu bağlamda kendilerine ulusal ve uluslararası düzeyde, özellikle Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları çerçevesinde olanaklar sunulmalıdır.
62. *Eğitim fakülteleri, ulusal ve uluslar arası kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapmalıdır.*
63. İş birliği ve paylaşımı artırmak için öğretim elemanlarına ortak çalışmalar yürütmeleri, araştırma ve yayınlardan haberdar olmaları, örnek çalışmalarını paylaşımları amacıyla çeşitli eğitim ortamları hazırlanmalıdır.
64. Mezunların izlenmesi, dönüt alınması, niteliği yükseltecek yeni uygulamaların hayata geçirilmesi, mezuniyet sonrası mesleki gelişime yönelik etkinliklerin elektronik ortam ya da karşılıklı etkileşim ile gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır. Mezunlar derneğinin kurulması, özendirilmesi, işlevselleştirilmesi için üniversite ve MEB'in desteği sağlanmalıdır.
65. Ortak dersler ve alan derslerinin ağırlıkları, bilimsel verilere göre yeniden belirlenmeli ve bu derslerin içeriklerinin birbirinin alanına girmemesine özen gösterilmelidir.

66. Zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılması için çalışmalara başlanmalı, bunun için gerekli alt yapı hazırlık çalışmaları hızlandırılmalıdır.
67. Üniversitelerde akademik danışmanlık hizmetleri amaca uygun hâle getirilmelidir.
68. Öğretim elemanlarına hizmet veren akademik gelişim birimleri/merkezleri oluşturulmalıdır.
69. Eğitim fakültelerinin programları, öğrencilerin yaratıcılıklarını, düşünme becerilerini, yazılı ve sözlü anlatım güçlerini geliştirecek şekilde düzenlenmelidir.
70. Öğretmenler, yabancı dille iletişim becerilerini artırabilmeleri açısından desteklenmelidir.
71. Öğretmenler, kendi kültür değer ve varlıklarından haberdar, farklı kültürleri algılamakta ve bu kültürlerle birlikte yaşama konusunda yeterli olmalı; kültürlerarası iletişim kurmada sorun yaşamamalıdır. Ayrıca, özellikle eğitim tarihimizin engin birikimini öğrenmeli, kendilerinde bir tarih bilinci oluşturmak için çaba harcamalıdır.
72. Eğitim fakültelerinde “eğitiminin eğitimi” konusuna mutlaka önem verilmelidir.
73. Yönetim kademelerine göre iş analizine dayalı “yönetici yeterlikleri” saptanmalıdır.
74. Milli Eğitim Bakanlığınca ilköğretim düzeyinde okuma uzmanları istihdam edilmeli, bu uzmanlar özellikle sınıf öğretmenliği mezunları arasından uygulama ve teorik derslerden oluşan yüksek lisans programları yolu ile üniversitelerce yetiştirilmelidir.
75. Öğretimde niteliği yükseltmek üzere, eğitim ortamının paydaşlarının tümü için, sürekli eğitim olanakları artırılmalıdır.
76. Öğrencilerin “barış kültürü” kavramını içselleştirebilmeleri için özellikle ortaöğretimde spor etkinliklerine yönlendirilmeleri ve beden eğitimi derslerinin saat sayısı artırılarak bütün sınıflarda zorunlu ders hâline getirilmelidir.
77. Veli, öğretmen ve yönetici görüşmelerini sıklaştırmak, ilişkileri sıcak bir duruma getirmek ve aynı zamanda öğrencinin olumlu yaklaşımını sağlamak adına, okul içi ve okul dışı sosyal etkinliklere geniş yer verilmeli; öğretmen, öğrenci, yönetici ve veli sık sık ortak etkinliklerde yer almalıdır. Okul aile birliklerinin köy, ilçe, il ve ülke düzeyinde birleşerek örgütlenmesi için teşvik edici düzenlemeler yapılmalıdır.
78. Öğretim sürecini izlerken, sistemin girdileri üzerine yapılan istatistik çalışmalarından daha doğru ve verimli yararlanılabilmesi için konu uzmanları istihdam edilmelidir.
79. Tüm eğitim kademelerinde niteliğin belli standartlara göre denetlenmesini sağlamak amacıyla niteliği değerlendirme (akreditasyon) çalışmaları yapılmalıdır. Bu kapsamda iç ve dış denetim boyutları göz önünde bulundurulmalıdır.
80. Her okulda, öğrencilerin boş zamanlarında, kendi belirledikleri sosyal etkinlikleri yürütmek üzere, eğitim materyali ile donatılmış çalışma alanları bulunmalı ve bu alanların etkin kullanımı sağlanmalıdır.
81. Teknik hizmet verecek elemanların yetiştirilip okullarda istihdam edilmesi sağlanmalıdır.
82. Yurt dışında uygulanan eğitim öğretim programlarındaki materyallerin kullanımına yönelik eş güdümlü çalışmalar yürütülerek materyal geliştirme ve mevcut materyalleri iyileştirmeye önem verilmelidir.
83. Eğitimin her kademesinde Türkçenin öğretimine önem verilmelidir. Bu bağlamda öğrencilere kitap okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırılmalıdır. Öğretmenler ve öğrenciler Türkçeyi gereksiz yabancı sözcüklerle kirletmekten kesinlikle kaçınmalı, Türkçeye ilişkin sorumluluklarının bilincinde olarak dilimizi özenle kullanmalıdırlar.

84. "e-öğrenme" yaygınlaştırılmalı; İnternet üzerinden öğretim materyallerinin geliştirilmesi ve kullanılması eğitimin tüm paydaşları için özendirilmelidir.
85. Öğrenci niteliğini artırmak amacıyla bölgeler arası farklılıklar dikkate alınmalı, bölgelere ait sosyal, ekonomik ve kültürel yapının eğitim yöneticileri ve öğretmenler tarafından iyice tanınması sağlanmalıdır.
86. Medyanın eğitim bağlamında sorumlulukları olduğu dikkate alınmalı ve kitle iletişim araçlarından "yaygın eğitim ortamı" olarak yararlanmanın yolları aranmalı ve bu çalışmalar teşvik edilmelidir.
87. İletişim devriminin yaşandığı, dünyanın giderek küçüldüğü, her şeyin birbiriyle bağlantılı olduğu günümüz dünyasında, küreselleşme ve AB'ye giriş sürecinde Türk eğitim sisteminin ulusal öğelerinin nasıl korunacağı konusunda eğitimin tüm paydaşlarının duyarlı olmaları gerekmektedir. Ayrıca konuya ilişkin düşünce üreten bilim insanlarının da görüşleri dikkate alınmalıdır.
88. Eğitim politikalarının oluşturulması ve uygulanmasında kurumlar arası eş güdüm ve iş birliği sağlanmalı; bu yaklaşımda kısa vadeli politik ve ideolojik tutumlar yerine, ulusal ve evrensel temel değerler dikkate alınmalıdır.
89. Merkez teşkilatı, süreç odaklı olarak yeniden yapılandırılarak görev alanı; stratejik planlama, yönlendirme ve denetim ile sınırlandırılmalıdır.
90. Millî eğitim müdürlüklerinin her kararına vali onayının getirilmesine son verilmelidir.
91. Eğitim kurumlarında her geçen gün artan yardımcı hizmetli personel ihtiyacının karşılanması amacıyla, Millî Eğitim Bakanlığı ve il özel idareleri tarafından hizmet satın almaya yönelik bütçe ayrılmalıdır.
92. Okul sisteminde tüm paydaşlar arasında yönetişime ve yatay ilişkilere dayalı yetki ve sorumluluk dengesi kurulmalıdır.
93. AB ülkelerindeki örnekler de dikkate alınarak Türkiye'de mesleki yüksek öğretimin örgütsel yapısı ve öğretim programları yönünden öğrenci akışına imkân verecek bir düzenleme yapılmalıdır.
94. Öğretmenlerin zorunlu hizmet bölgelerinde çalışmalarını teşvik edici düzenlemeler yapılmalıdır.
95. Göreve yeni başlayan öğretmenler, atandıkları ilin sosyal, ekonomik ve kültürel özellikleri göz önünde bulundurularak oryantasyon eğitimine tabi tutulmalıdır.
96. Gençlerimizi, emek ve başarı olmadan şöhret olma ve para kazanmayı teşvik eden programlar ile şiddet ve cinsel içerikli programların da televizyonlarda yayınlanmaması konusunda kamuoyu oluşturularak, bu tür programların denetimlerinde daha hassas davranılmalıdır.
97. Fransa'nın tarihe, akla, bilime ve hukuka aykırı olan sözde ermeni soykırımını yalanı ile Türkiye'yi ve Türk milletini haksız yere suçlayan politikaları kınanmalıdır.